

1. Referentie

Referentie	Dumortier, E. (2002) BAS! En de procesrechten van kinderen. In C. Eliaerts (Ed.), <i>Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!</i> (pp. 223-254). Brussel: VUB Press.
Taal	Nederlands
ISBN	90 5487 316 7
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

BAS! (begeleidingsdienst voor alternatieve sancties te Brussel) is ontstaan uit inhoudelijke kritiek op de traditionele beschermingsmaatregelen en handelt met respect voor de rechten van minderjarigen. In deze bijdrage onderzoekt Dumortier hoe het gesteld is met de rechten van jeugddelinquenten, welke instanties mee ijveren om deze rechten te realiseren en welke plaats BAS! in dit debat inneemt.

In een eerste deel beschrijft de onderzoeker het probleem van de kinderrechten. Daarna behandelt ze de rechten van delinquenten op het gebied van alternatieve sancties, met speciale aandacht voor de rol van BAS! hierin. Ook bij de tweede opdracht van BAS!, herstelbemiddeling, moeten de rechtswaarborgen bewaakt worden. Het derde deel handelt daarover. Tenslotte volgt de conclusie.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & justitie
Trefwoord(en)	Alternatieve sancties, BAS!, herstelbemiddeling, jeugdbescherming, jeugdcriminologie, jeugddelinquentie, jeugdsanctierecht, kinderrechten, minderjarigen, procesrechten, rechtswaarborgen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Els Dumortier Vakgroep Criminologische Wetenschappen Faculteit van de Rechtsgeleerdheid VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 26 44 faculteit.rechten@vub.ac.be www.vub.ac.be/RG/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke belangrijke procesrechten worden nagestreefd bij BAS! en hoe? Welke procesrechten worden niet of slechts gedeeltelijk verwezenlijkt? Waar bevinden zich de belangrijkste knelpunten voor de verwezenlijking van een volwaardige rechtspositie van de minderjarige delinquenten?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Gebaseerd op de praktijk van BAS! en literatuurstudie
Onderzochte groep	/
Bereik	/

7. Resultaten

Alternatieve sancties	Het recht op een rechter Alternatieve sancties kunnen de laatste jaren ook opgelegd worden door een parketmagistraat, in tegenstelling tot wat de jeugdbeschermingswet zegt, nl. dat dit enkel door een jeugdrechter kan opgelegd worden. Door het gebrek aan een wettelijk kader komen de elementaire procesrechten in het gedrang. BAS! wil alleen op jeugdrechtsbankniveau werken uit respect voor de procesrechten van kinderen. Iedereen is onschuldig tot... BAS! wil enkel jongeren begeleiden van wie de alternatieve sanctie bij vonnis wordt opgelegd. Sinds BAS! ook in het arrondissement Leuven werkt, begeleidt zij daar echter ook jongeren die bij kabinetsbeschikking een alternatieve sanctie opgelegd krijgen. BAS! eist wel dat de jongeren schuld bekennen en dat steeds voorzien wordt in een verplichte kosteloze bijstand van een advocaat als de jongere voor de jeugdrechter in kabinet verschijnt. Het recht op kosteloze en gespecialiseerde rechtsbijstand Dit recht wordt formeel gezien wel gerealiseerd, maar stelt in de praktijk dikwijls niet veel voor. Bovendien kan een jongere afstand doen van zijn recht op rechtsbijstand. De vraag is of dit altijd wel een vrijwillig en een geïnformeerde keuze is. Zoals in het vorige punt aangehaald werd, eist BAS! voor het arrondissement Leuven de verplichte aanwezigheid van een advocaat als een sanctie bij kabinetsbeschikking wordt opgelegd. Het proportionaliteitsbeginsel Een proportionele straf is een straf die in verhouding staat tot de ernst van het misdrijf, dwz de schade en de schuld. Volgens de jeugdbeschermingswet moet de straf niet in verhouding staan tot de ernst van het misdrijf, maar tot de persoonlijkheid en het milieu van de minderjarige. Deze regel is niet alleen vatbaar voor subjectieve interpretaties, het gaat ook in tegen het rechtvaardigheidsgevoel van de jongeren. BAS! heeft zelf een tarieflijst opgesteld en deze doorgegeven aan jeugdrechters en consulenten. Maar de tarieflijst zelf is niet exhaustief en niet altijd toepasbaar, terwijl de gerechtelijke actoren het ook niet altijd eens zijn met deze tarieflijst en niet altijd bereid zijn om deze toe te passen. Eigenlijk is het de wetgever die zo'n tarieflijst zou moeten opstellen. De uitvoering van de alternatieve sanctie De rapportage van het gepresteerde werk van de jongeren levert een aantal problemen op: wanneer moet de jeugdrechter verwittigd worden? In hoeverre mag of moet er onderhandeld worden met de jongere over de aard en de plaats van het werk? Wat moet er gerapporteerd worden en gebeurt dit steeds en overal objectief? Het einde van de sanctie Volgens het klassieke strafrecht mag niemand tweemaal worden veroordeeld voor eenzelfde misdrijf. In de praktijk echter wordt het dossier van de minderjarige niet altijd afgesloten omdat er sprake is van een ernstige onderliggende problematiek waarbij extra opvolging voorzien wordt. BAS! verwacht dat het dossier van de jongere afgesloten wordt na het beëindigen van de alternatieve sanctie, maar in de praktijk is dat dus niet altijd het geval.
herstelbemiddeling	Het legaliteitsprincipe op parketniveau Er zijn geen wettelijke bepalingen voor herstelbemiddeling. Ook is er het probleem ivm de wet op kinderarbeid en wat betreft de grens tussen strafrechtelijke en herstelrechtelijke verantwoordelijkheid. BAS! pleit voor een wettelijke regeling van de herstelbemiddeling voor minderjarigen. Om

	te voorkomen dat parketmagistraten ook jongeren doorverwijzen die geen misdrijf in de eigenlijke zin van het woord begaan hebben, steunt BAS! de idee van de homologatie door de rechter van elke bemiddelingsovereenkomst. Het statuut van de BAS! bemiddelaar Een bemiddeling is geen openbaar proces en de bemiddelaar is geen onafhankelijke en onpartijdige rechter. Beschikken de jongeren wel over juridische wapens wanneer zij twifelen aan de neutraliteit van de bemiddelaar? Ook is er de vraag naar de vereiste opleiding van de bemiddelaar. De geïnformeerde toestemming Omdat bemiddeling op parketniveau gebeurt, voelen jongeren zich vaak gedwongen om 'vrijwillig' deel te nemen aan de bemiddeling. BAS! streeft daarom naar een geïnformeerde toestemming van de daders, zodat zij niet zomaar uit schrik deelnemen zonder te weten wat die bemiddeling inhoudt en wat hun rechten zijn. BAS! sloot daarom een samenwerkingsakkoord af met de balie, zodat elke jongere gratis een advocaat toegewezen krijgt. Deze advocaat stuurt de minderjarige ook een brief met uitnodiging tot advies. Vermoeden van onschuld of bekennen van schuld? Op parketniveau is de schuld van de minderjarige nog niet in een proces vastgelegd. Dit brengt de rechten van de minderjarige in het gedrang. Bij BAS! moet de dader de feiten erkennen voor men overgaat tot een bemiddeling. Toch zou het beter zijn als jongeren op dat moment op een geformaliseerde wijze afstand zouden doen van het vermoeden van onschuld, zodat er zich achteraf geen problemen meer stellen. Uiteraard is juridisch advies hierbij onontbeerlijk. Recht op rechtsbijstand Omdat een herstelbemiddeling een informeel proces is, is rechtsbijstand moeilijker te verwezenlijken. BAS! koos voor rechtsbijstand voor en na het bemiddelingsgesprek, maar niet tijdens. Zo kan de advocaat ervoor zorgen dat onschuldigen niet onder druk worden gezet en dat voor de ondertekening van de overeenkomst nagegaan is of deze redelijk is. Een proportionele herstelmaatregel in functie van de aangerichte schade? De auteur pleit voor het invoeren van een strafrechtelijke proportionaliteit, waarbij onderhandelingsgrenzen en billijkheidstermijnen vastgelegd worden. Invloed van het bemiddelingsresultaat op de beslissing van het parket BAS! stelt dat bij het naleven van het herstelakkoord de strafvordering moet vervallen. Dit voorkomt dat jongeren tweemaal gestraft zouden worden. Anderzijds kan dit leiden tot het doorverwijzen van enkel de lichtere dossiers. In zwaardere dossiers zouden minderjarigen van goede afkomst er gemakkelijk van afkomen met het betalen van de schade. Het parket moet dus ergens de mogelijkheid behouden om te vervolgen, maar dan onder strikt opgestelde richtlijnen. Herstellen op het niveau van de jeugdrechtsbank BAS! wil ook experimenteren op jeugdrechtsbankniveau. Voordelen: geen net-widening, meer gewaarborgde procesrechten, evaluatie door onafhankelijke en onpartijdige rechter,... Knelpunten: kan als dubbele straf beschouwd worden door de dader (eerst schade vergoeden dan het goedmaken met het slachtoffer), invloed van mislukking op traditionele procedure, vertrouwelijkheid van een herstelproces,...
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Dumortier, E. (2001). Over het herstel (van het) recht voor kinderen. *Panopticon*, (5), 494-511.

Eliaerts, C. (Ed.) (2002). *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!* Brussel: VUB Press.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

De wet op de jeugdbescherming bepaalt dat delinquente en problematische kinderen zo snel mogelijk geholpen en heropgevoed moeten worden. Kinderen hebben immers recht op een goede opvoeding. 'In het belang van het kind' eigent de staat zich belangrijke en verregaande interventiemogelijkheden toe, waarbij de minderjarige geen inspraak heeft. Hierbij worden een aantal fundamentele beginselen van behoorlijke rechtsbedeling overboord gegooit. Vanaf de jaren tachtig wordt de kritiek hierop steeds sterker en pleit men voor het respecteren van de procesrechten van minderjarigen, zo ook BAS!

Vooral het opleggen van alternatieve sancties en herstelbemiddeling op parketniveau heeft de rechten van de minderjarigen in het gedrang gebracht. BAS! zet zich in om in de mate van het mogelijke deze rechtswaarborgen toch te respecteren. Een billijk en eerlijk proces voor enige sanctionering plaatsvindt, het streven naar een proportionele sanctie of herstelplanning, het pleidooi voor een werkelijke en kwaliteitsvolle rechtsbijstand, de jongeren effectief laten participeren in de afhandeling van hun misdrijf, ... Dit zijn enkele zaken waar BAS! zich op toelegt om de procesrechten te realiseren. Omwille van de jeugdbeschermingswet schippert BAS! voortdurend tussen de principes van behoorlijke rechtsbedeling voor (verdachte) jeugddelinquenten en anderzijds de noden van de jeugdbeschermingspraktijk. BAS! heeft hierbij wel een aantal toegevingen moeten doen, zoals het sanctioneren bij kabinetsbeschikking en de herstelbemiddeling op parketniveau.

Om minderjarigen een volwaardige rechtspositie toe te kennen, is een wetgevend optreden noodzakelijk. Dit wil niet zeggen dat het toekennen van rechten moet leiden tot een strenge en destructieve aanpak. De auteur pleit voor een constructief jeugdsanctierecht als alternatief voor de hedendaagse jeugdbescherming.